

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Adami Contzen E Societate Iesv, SS. Theol. Doct.
Commentaria In Qvatvor Sancta Iesv Christi Evangelia**

Contzen, Adam

Coloniæ Agrippinæ, M.DC.XXVI

An historica an parabolica sit narratio de diuite & Lazaro.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83011](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83011)

Deinde explicat: Cum hi nouissimi versus in tragodia ca- rypidis pronuntiat essent, totus populus ad ejectionem & a- liorum & carmen consurrexit vno impetu: donec Euripides in medium ipse profudit, petens, vt expectarent: viderent que quem admirator auri exitum faceret. Dabat in illa fabula pona Bellerophontes, quas in sua quisque dat. Nulla enim avaritia sine pena est, quamuis satis sit in sapientiarum. O quantum lacrymarum, o quantum laborum exigit! quam misera desideratis, quam misera parca est! Adhuc quosdian- nas sollicitudines, qua pro modo habendi quemque discri- ant. Maiore tormento pecunias possidentur, quam quaeritur. Quantum damnus ingemiscunt, qua & magna incidunt, & metora videntur! deniq; vt nihil illa fortuna detrahat, quid- quid non acquiritur, damnus est.

Hoc ergo ex fonte irrisus Pharisaeorum, dum pro vitijs suis Christo litem intendunt, & veritatem fa- cterijs se opprimere posse arbitrantur.

VERSVS 15.

Et ait illis: Vos estis, qui iustificatis vos coram hominibus: Deus au- tem nouit corda vestra: quia quod hominibus altum est abominatio est ante Deum.

QVÆSTIO I.

Cur altum hominibus est abominatio apud Deum?

§.1. Causa redditur, cur iusti illi non sint coram Deo, qui hominibus iusti videntur, homi- nes specie iustitiæ deluduntur, & affinia virtutibus vitia pro veris virtutibus habent: Deus è contrario & vitia odit, si sola sint, & si in super hypocrisis ficta sint, magis abominatur, quia corda nouit. Nihil enim acerbius est simulatione iustitiæ, cum inique vi- tur. Caluinus id quod excelsum dicit Christus, inter- preatur, cultus fictitios. Quicquid excelsum homines du- cunt abominatiorem esse Deo: non quod virtutes repudiet Deus, quarum laudem humani cordibus imprefit: Sed quia abominatur Deus quicquid proprio sensu homines extollunt. Vnde apparet quo loco habendi sint omnes fictitij cultus, quos suo arbitrio mundus sibi fabricat. Quamuis enim suis in- uentibus placeant, Christus non modo vanos coram Deo, & nihil esse pronuntiat, sed etiam feridos.

Qua quidem in re & fallitur & fallit multos. Nam excelsum hominibus erat, vita Pharisaeorum, do- ctinaque: legem eos accuratè obseruare existima- bant, ipsi Sanctimoniam se singulari venditabant; hæc omnia, quia internam animorum hypocrisis, auaritiã, ambitione vitata erant, Deus abominatur; non au- tem abominatur, si aliquid pro Dei honore agerent non iusti. Hoc enim Christus probare instituit; Pha- risæos improbos esse, quamuis iusti appareant homi- nibus, quia DEVS eorum corda norit plena rapi- nis, & omni iniquitate. Nec de plausu hominum eos sibi plaudere oportere, cum id quod tam splen- didum est in hominum oculis, DEO sit abomi- natio.

Quod si quis in conclauis orat, non iustus, si ieiua- nat occultè, carnibus abstinet, genua flectit, carnem castigat; id que sincerè ad diuinam gloriam, non ab-

ominatur nec animum, nec opus, ille qui corda sin- ceta suscipit.

QVÆSTIO II.

Quomodo se iustificantes coram ho- minibus?

§.1. Iustitiæ laudem apud homines quærebant, Pharisæi iusti videri cupiebant. Itaque omnia eorum acta in eum scopum ten- debant, vt iusti viderentur: at DEVS corda norat plena iniquitatis, simulata igitur non vera erat iu- stitia. Syrus. Vos illi iustificantes animas suas coram ho- minibus.

§.2. Vera igitur iustitia non est, quâ iustitia no- bis aliena imputatur, sed quia corda nostra pur- ganantur, vt iustissimus. Quod verò Beza fingit Pha- risæos non modo homines voluisse habere testes, sed quod somnarent externis obseruationibus se De- um ipsum promereri, ad hunc locum nequaquam pertinere potest.

Iustificare enim animas suas coram homini- bus, ἐνάντιον τῶν ἀνθρώπων, non est eorum, qui Deum promereri velint, sed qui laudem iustitiæ & sanctita- tis aucupantur, non coram filiis Dei, aut Angelis, sed vt Syrus habet: coram filiis hominum. Quomo- do verò se iustificarint coram hominibus exponit Tertullianus libr. 4. contra Marcion. cap. 33. Si au- tem & iustificantes se coram hominibus Pharisæi spem merce- dis in homine ponebant, illo eos sensu increpabat, quo & Pro- pheta Hieremias, Miser homo qui spem habes in homine. Si & adicit: Scit autem Deus corda vestra, illius Dei vim com- memorabat, qui lucernam se pronuntiabas, scrutantem re- nes & corda.

Nec verò eos Christus reprehendit, quod Deo o- peribus placere studuerint, sed quod omnia opera fa- cerent coram hominibus, vt viderentur ab illis, om- nia famæ, nihil veritati dabant.

Potè iustificare se non est hoc loco iudicare se iustos, neque solum sese defendere, & iustos prædi- care. Verum omnibus modis id agere, vt spectatâ modestiã, Zelo, Eleemosynis, ieiunijs, orationibus iusti videantur.

Fucum ergo hominum oculis obiciebant, sed quo Deum fallere non poterant. Ita quoque Cal- uinus; vt mirum sit Bezam aliud ausum: Dicit au- tem; [Satis illis esse si probi appareant hominibus, ac fucosa sanctimonia se venditent: Sed Deum qui cordium cognitor est, non latere quæ coram mundo & hominum iudicium discrimen: quia quum externis abscundunt vitia. Vbi etiam notandam est inter Dei & hominum iudicium discrimen: quia quum externis plaudant homines, apud Dei tribunal nihil præter syncerum cor probatur.]

VERSVS 19.

Homo quidam erat diues qui indue- batur, purpura & bysso, & epula- batur quotidie splendide.

QVÆSTIO I.

An historica an parabolica sit narratio de di- uite, & Lazaro?

§.1. Historiam veram censent esse plerique Orig. N 4 cap;

Handwritten notes in red ink, possibly a library or collection stamp.

Pharisæi iusti videri cupiebant.

Iustitia im- putatiua nouatorum rejicitur.

Iustificare.

Cor sin- cerum Deo ap- paruit nihil probatur.

An historia, cap. 1. in Lib. Tertull. lib. 2. de animâ. Chrystostom. an parabo- hom. 6. in 2. Corinth. Euthym. Toftatus. Ribera in la an. eps. 1. Ofcæ. num. 44. Maldonat. ita maior pars etiam ex Hæreticis, vt Caluinus, alij. Parabolam esse docet Iustin q. 60. Theophyl. Antioch. libr. 4. allegoria- rum Eucherius qq. in Lucam, & Chryl. in quatuor homilijs de Lazaro. Imò quidam codex apud Brü- gensem hæc verba proponit. *Et re dè xpi è vè egi cõg. Co- lly, dixit autem & aliam parabolam,* quæ tamen verba addita sunt ab aliquo, qui connectere voluit omnia. Eodem tamen & Beza in suis duobus fuisse refert, putatq; eam præfationem necessariam, quod falsum est; nam optimè præcedentibus iungitur, vt ostende- ret, quomodo Pharisei errarent, dum opibus fidunt. A'ij historiam & parabolam mixtam esse putant, vt Iustinus indicat, & probat Maldonatus.

§. 2. Argumenta quibus historiam esse probant, infirma sunt. Primum est, quod in parabolis perso- næ non soleant nominari. Alterum quod Christus nullam parabolam ex rebus quæ post hanc vitam contingunt, vnquam sumpsit: cum parabola ex re- bus nois sumi soleant. Res autem quæ post mortem eueniunt, à nostrâ cognitione abint longissimè. Non sunt, inquam, illa alicuius firmitudinis: potuit enim, vt fieri solet in Apologis, Christus nominare perso- nas, & ferè in fabulis nominantur.

Par autem in contrarium est argumentum. Tan- tum, enim ad parabolam probandam voler, diuinitis nomen omisissum, quam mendici expressum: quod si vnum nominando, fidem historię conciliare voluiss- set, ad hoc diuinitis celeberrimè nomen, cuius domus & fratres supererant, conuenientissimum erat non autem Lazari, quem nemo nosset.

Quod verò ad res futuri sæculi attinet, de illis pa- rabolicè Christus loqui solet, vt quando ait futurum vt cum Abraham recumbant in regno Dei, vt edant & bibant super mensam suam. Nec nota erat vel bene, vel malè morientium conditio passim apud Iudæos, i- deò Christus toties inculcat hominis beatitudinem, non ex huius vitæ bonis, sed futuri sæculi statu æsti- mandam.

§. 3. Certissimum est, non esse omnem hanc nar- rationem, historicam. Aqua enim, digitus, lingua, & quæ dicuntur post mortem vtriusque, non sunt hi- storica, cum animæ corpore non consent. Augustin. lib. 2. cap. 4. ostendit contra Vincentium Victorem non hinc concludi animam esse corpus, ex ipsius Vin- centij verbis. *Quis aduersus Euangelium tanta obstinatio- ne mentis obscuruit, vt in alio paupere, qui post mortem abla- tus est in sinum Abrahæ, & in illo diuine, cuius infernus cru- ciatus exponitur, ista non audiat, vel audita non credat: Sed nunquid te docuit, quomodo anima sine corpore de digito pau- peris aqua stillam desiderare potuerit, cum ipse confessus sit, a- limentum a corpore non nisi propter fulciendas ruinas corrupti- bilis corporis sui animam querere: Verba eius ista sunt: Nun- quid quia anima, inquit, aut cibum querit aut potum; ad ipsam transire credimus potum? Et paulo post: Vn- de intelligitur, inquit, & probatur, non ad animam pertinere ciborum sustentacula, sed ad corpus, cui etiam præter cibum procuratur simili ratione vestitus, vt illi necessarius videatur pasturæ suggestus, cui com- petit & ipsos habere vestitus. Hanc ille sententiam su- am satis euidenter expositam, nonnulla etiam similitudine il- lustrans, adiecit, atq; ait: Quid autem putamus inquil- linum quemquam suæ habitationi prospicere? Nonne si eam senserit aut recto tremere, aut nutare parie- te, aut labare fundamine, definas quærere, strues con- gerit, quibus imminente possit ruinam sedulo dili- genterque fulcire, ne sub periculo mansionis discrimen videatur impendere mansori? Ita ergo & ani- mam recognosce, inquit, carni suæ desiderate cibum,*

ex qua ipsum concipit sine dubio desiderium. Vide eundem Augustin. Hæc 1. 86. & Epist. 157. & lib. 2. cap. 15. Sic obijcebat Victor. Respondet Augustin. *Hæc dicens, si agnitionem hominis non putas provenire sine corporis forma; vt noueris te ipsum credo quod asidue spe- lum attendis, ne si fueris oblitus faciem tuam, non te possis agnoscere.* Rogo te quem in gis hominum noui homo quam seipsum, & cuius faciem potest videre minus quam suam? *Quis autem potest cognoscere Deum, quem tu quoque incor- porum esse non dubitas, si præter corporis formam, sicut pu- tas, non potest cognoscere Deum, id est, si corpora possunt sola cognosci? Quis autem Christianus de tam magnis difficult- misque rebus disputans, animum in verba diuina tam ne- gligenter intendat, vt dicat, si incorporea est anima, necesse est careat forma? Oblitus es te formam legisse doctrinæ? Ergo corporea est forma doctrinæ. Oblitus es scri- ptum esse de Christo Iesu ante quam hominem fuisset induit, quod in forma Dei erat? Quomodo ergo dicit? Si incor- poreæ est anima, necesse est careat formâ, cum audias formam Dei quem non esse corporeum confiteris, & ita lo- queris tanquam forma nisi in corporibus esse non possit? Dic- cis etiam cessare illic nomina, vbi non dittinguitur forma, & nihil illic agere appellationem nominum, vbi nulla est designatio personarum. Hinc volens pro- bare Ab. abe animam fuisse corpoream, quia dicit posuit pater abrahæ. Iam diximus etiam vbi corpus nullum est, esse formam. Si autem appellationem nominum nihil putas a- gere, vbi non sunt corpora, numera ista nomina quæ te- E. uctus autem Spiritus est charitas, gaudium, pax, longi- nimitas, benignitas, bonitas, fides, mansuetudo, continen- tia: & dic mihi virtutes res ipsas non agnoscas, quantum ista sunt nomina, vel sic agnoscas velut aliqua liniamenta corpo- rum videas. Ecce vt alia taceam, dic mihi quam figuram, qua membra, quem colorem charitas habeat, quæ erit si ipse inanis non es, inane aliquid tibi videri non potest. Cuius auxilium imploratum est, inquit, corporeus vique vi- sus est atque formatus. Audiant te homines: & Dei n- mo imploret auxilium, quia nemo eum potest videre corpore- um. Vide & cap. 6. ibidem.*

§. 4. Certissimum etiam est diuitem quandam damnatum, pauperem quem iam saluatum. Id e- Dines quo- nim fieri solet. Ex eo igitur quod Christus contigit dicitur se nouerat, parabolam contexit. Vt si quis Dio- genem ab Alexandro contemptum in dolio narra- saluatum. ret, deinde eius mortui, cum Alexandro item mor- tuo colloquium adderet, quod demonstraret Cy- nico regem nihilo esse feliciorum, Augustin. lib. 2. qq. Euangel. quæst. 38. allegoricè exponit. Homo quid inerat dices, & inducitur purpura & bysso, & equi- labatur splendide quotidie: & cetera. Per allegoriam si ac- cipere possunt, vt in diuitem intelligantur superbissimi. Aliter rantes Dei iustitiam, & suam volentes consumere. Purpura expy- ra & byssus, dignitas regni est. Et auferetur, inquit, a vo- bis regnum Dei, & dabitur genti facienti iustitiam. Epula- tio splendida, iactantia legis est, in qua gloriabantur plus ad pompam elationis abutentes ea, quam ad necessitatem salu- ris vtentes. Mendicus autem nomine Lazarus, quod inter- pretatur aditus, significat indigentem, veluti gentilem ali- quem aut publicanum, qui tanto magis ad uatur, quanto minus de suarum copia facultatum presumit. Et deinde singula explicat. *Mis cadentes de mensa diuitis, sunt quadam verba legis, quæ illi iactantes quasi proiecerant in terram, cum super be populo loquerentur. Vicia autem sunt confessiones peccatorum, veluti mali humores à visceribus in- tibus foras erumpentes. Canes qui ea lingebant, nequissi- mi homines sunt amantes peccata, qui lata lingua etiam iau- dare non cessant opera mala, quæ non se alius gemens & consi- tens detestatur. Sinus Abrahæ requies est beatorum pauper- rum, quorum est regnum celorum, in quo post hanc vitam recipiuntur. Sepultura inferni, perarum profunditas, quæ super os & immiseriores post hanc vitam vorat.*

Nullo firmo argumento probant historiã esse.

Nomen etiam in Apologis primi solet.

Parabola etiam ex rebus futuri seculi.

Quadam parabolica sunt.

Anima non est corporea.

ADAMI
112
+ EUGENIUS
C. 112

dominus in ista narratione dicit videre a longinquo atque sentire beatorum requiem, quod sane transire non possunt. Quod autem linguam sibi vult refrigerari, cum in flamma vitæ quæ totum arderet, significat quod scripsit: Mors & vita in manibus lingua: & quæ ore confesso sit ad salutem, quod per superbiam ille non fecit. Extremum autem digiti vel minimam operationem misericordiam significat, quæ per spiritum sanctum subuenitur. Cuius autem ei dicitur: Accipisti bonam vitam, illud tangitur, quia feliciter vitam dilexit secuti, nec aliam vitam præter istam in qua superbus tumebat, amavit. Lazarum autem mala dicit recepisse, quia intellexit huius vite mortalitatem, labores, dolores, & arumnas, penam esse peccati: de quo scriptum est: Finimus & non naturæ filij iræ, sunt & ceteri.

Euthymius nomen diuitis ponit ex Hebræâ traditum; Epiphanius aliquando parabolam aliquando historiam appellat. Sed de nomine Niculi vana est Hebræorum fabula.

§. 5. Historiâ igitur Christus est usus, ut auaritia ostenderet, opes occasionem tormentorum esse, non felicitatis. Accepit verò certi alicuius diuitis gesta inter tota myriadas damnatorum; eius scilicet, cuius antelatum Lazarus iacuit, & incassum mendicauit, donec fame emoreretur.

QUESTIO II.

Quis diues?

§. 1. Splendidum fuisse, & veluti principalem quendam ostendit purpura, quæ Regum & regionum Principum aut aliorum erat. Correcta habent qui induebatur; Græca & Syria: Et induebatur. De nomine autem dixi esse fabulam Hebræorum.

§. 2. Porro tria de diuite recenset Euangelista: Purpura, bysso indutum, quotidiè splendidè epulatum. Quod vero his omnibus grauius est, non expectat diuitiæ, nempe crudelem inhumanitatem diuitis, quod scilicet ingrediens & egrediens Lazari malis nihil moueretur. Notum enim illi Lazarum fuisse constat. Anima enim defunctorum, quæ in hac vita gesta sunt, meminerunt, pœnas verò in illa vita luunt, nec vnquam in corpora reuertuntur. Plurimum, inquit Iren. libri. 2. cap. 62. aduersus hæreticos. Dominus docuit, non solum perseuerare non de corpore corpus transgredientes animas, sed & characterem corporum, in quo etiam adaptantur, custodire eundem: & meminisse eas operum quæ egerunt hic & à quibus cessauerunt, in (ea) narratione quæ scribitur de diuite & de Lazaro eo, qui refrigerabatur in sinu Abrabæ: in qua ait, Dixit enim cognoscente Lazarum post mortem, & Abraham autem similiter, & manere in suo ordine vnum quemque ipsorum, & postulare mitti et ad opem ferendam Lazarum, cui ne quidem de mensa sua micam communicabas: & de Abrahæ responso, qui non tantum ea que secundum se, sed & que secundum diuitem essent, sciebat & precipiebat Moysi assentire & Prophetis eos, qui non vellunt peruenire in illum locum pœna, & recipientes pœnam eius, qui resurgeret à mortuis.

§. 3. Purpuratum describit Lucas, non quod Herodes fuerit, ut nonnulli arbitrantur; ille enim quinque fratres superstites non reliquit, sed omnibus ipse superstit. At nec alium regem fuisse credendum est. Purpura erat plurimum, non modo Regum. Milesus illam indutus erat; Virg. lib. 6. Aneid.

Purpurea, super vestes velamina nota. Et Lilius lib. 34. Purpura vii, ait viuos, & cum hoc instituta cremari mortuos. Et Cicero lib. 2. de Legib. quo loco vide Turneb. alios. Purpura verò inter colores principatum obtinuit, quod pulcher & fulgens,

Tyring, ardebat murice lana. De cane & flore vide apud veteres fabulam. Verè fabula est. Nam autem Herculeum purpura fuit. Quod si quisquam quaerat, cur tantus honor sit purpuræ: quid aliud respondeamus, quam cæcorum esse quaestiones? Purpuræ enim in suo genere pulchra latæque vocamus. Aenæ mater laetis oculis afflat ho-
Purpura color laetis, &c.

Lumenq; iuuenta

Purpureum sic Diua laetam

Rosæ perdidit luce iuuenta.

Fecit scilicet ut vocant ἐγὼ θγοῖ ἀγοῖα λει ποῖ ἔκον ἀγοῖα, purpurei florere genis.

Speciosissimè igitur vestiebatur diues: Siue purpura punica fuit, siue alba. Id quod de candidâ doctissimè docet noster Ludouicus in Virg. lib. 1. Sexto demum cynci purpurei dici queunt omni proprietate, nam duplicem esse purpuram, punicam & albam, nemo dubitat. Hispani certè grana blanca habemus & nominamus. Sed & in auctoribus mentio est purpuræ candidæ. Plutarchus in Alexandro, ubi loquitur de purpura Hermoniacâ, ait illam multos annos seruare colorem recentissimum, ac floridum, cuius rei causam assignat dicit punice in purpuram spectabilem diu permanere, si infectura illius fiat melle; candidam quoque durare, si fiat oleo candido. Græca, quæ ad rem, ἀπὸ τοῦ ῥοῦ τοῦ παλίου τὸ τὴν βαφὴν διὰ μέλιτος ἢ ἐδαῖ τὸν ἀλεγειῶν, διὰ ἑλαίου ἢ λευκῶν τὸν λευκῶν. Vides ut agnoscat vitamque purpuram. Cur non igitur de candida capiatur Horatius? cur non Albinouanus, cum scripsit,

Brachia purpurea candidiora niue.

In elegia de obitu Mæcenatis. Cur non ille versiculus,

Purpurea sub niue terra later.

Cur non mille alij? Certè Domitius Flaccum lib. 4. Arg. vocantem saltem purpureum de candido accipit, & purpureos olores Horatij etiam de candidis: ad idem pertinet Epigramma Marij Molsæ poetæ Itali:

Candentem indutus cyncum dum Iuppiter ardens,

Dilecto Lede serperet in gremio,

Iuno ait. Humanos potius mihi sumptus artus,

Quisquis in hac falsa ludis adulter aue.

Vel mea purpurea canescant pectora plumæ,

Hac mihi sit, cupiam, lego colonus amor.

Denique Hispanus poeta Ioannes de Mena multis nominibus insignit, qui floruit rudi seculo, non minus atque olivæ Ennius, candidam purpuram agnoscit octaviano 72. cum ait:

De candida purpura suu veridura.

§. 4. Purpuræ additur Bysus, splendori lasciuia mollities, de quâ in exodo latius dixi. Id solum molle-
Bysus
neo; linum esse tenuissimum, molissimum, pellucens, & interdum quod in eo genere præstantissimum erat, auri solitum æquiparari, ut est auctor Plinius.

VERSUS 20.

Et erat quidam mendicus nomine Lazarus, qui iacebat ad ianuam eius, ulceribus plenus.

QUESTIO I.

Quis Lazarus?

§. 1. Non illæ Marthæ & Mariæ frater erat, viuus Lazarus bat ille, nec pauper ad diuites ædes vnquam non est frater Mariæ.

Verum alius cuius festû Ecclesia celebrat. Lazarus autem